

# LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTO KRONIKA

1992

## Struktūra

6 skyriai: Žodyny (vadovas filol. m. kand. V. Vitkauskas), Gramatikos (vad. filol. m. dr. V. Ambrazas), Kalbos kultūros (vad. filol. m. kand. P. Kniūkšta), Terminologijos (vad. filol. m. kand. K. Gaivenis), Vardyno (l. e. vad. p. filol. m. kand. V. Maciejauskienė), Kalbos istorijos ir dialektologijos (vad. filol. m. kand. K. Morkūnas).

**Gegužės 26 d.** įsteigta Leidybos grupė. Vadovu paskirtas V. Gružas.

1992 m. pabaigoje Institute dirbo 105 žmonės, iš jų 73 mokslo darbuotojai (5 filol. m. daktarai ir 27 filol. m. kandidatai). LKI ir VDU kalbotyros krypties doktorantūroje buvo 7 doktorantai.

## Moksliniai tyrimai

Iš Lietuvos Respublikos biudžeto buvo finansuojami šių mokslinio tyrimo kryptų darbai: lietuvių kalbos gramatinės sandaros tyrimas, lietuvių leksikografija, lietuvių onomastika, lietuvių kalbos norminimas ir kultūra, kanceliarinės kalbos tyrinėjimas ir norminimas, lietuvių terminologija, lietuvių kalbos tarmių tyrimas, lietuvių kalbos istorija.

Iš valstybės mokslo ir studijų fondo lėšų buvo vykdoma užsakomoji tema Nr. 92–417/13 – "Lietuvių kalbos gramatika" anglų kalba.

## Leidyba

Išleisti 6 leidiniai (129, 82 sp. l., 52250 egz.):

**K. Gaivenis, A. Kaulakienė, S. Keinys, J. Klimavičius.** Terminologijos taisyklės. – V.: Mokslas, 1992. – 160 p. – 1500 egz.

**Kalbos kultūra / Sudarė P. Kniūkšta.** – V.: Mokslas, 1992, sąs. 62. – 91, [2]p.: – 3600 egz.

**Kalbos kultūra / Sudarė P. Kniūkšta.** – V.: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1992, sąs. 63. – 92 p. – 2000 egz.

**Lietuvių kalbos tarmės ir jų tyrinėjimai. Praeitis ir dabartis (Konferencijos pranešimų tezės. 1992 m. lapkričio 5–6 d.).** – V., 1992. – 22 p. – 150 egz.

**Lietuvių kalbos žodynas / Vyr. red. K. Ulvydas.** – V.: Mokslas, 1991, t. 15. – 1186, [1] p. – 5000 egz.

**N. Slizienė, A. Valeckienė.** Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba. – 2-asis patais. fotogr. leid. – V.: Mokslas, 1991. – 262, [1] p. – 40000 egz.

## Dalyvavimas spaudoje

Paskelbti 49 moksliniai (7 – užsienio leidiniuose) ir 107 mokslo populiarinimo straipsniai.

## Mokslinės ekspedicijos

Birželio—liepos mėn. organizuotos 5 lietuvių kalbos duomenų rinkimo ekspedicijos: 4 dialektologijos (Valkininkų, Dieveniškių; Balbieriškio; Suginčių, Mindūnų, Labanoro; Skuodo apyl.) ir 1 žodyno (Zarasų raj.). Ekspedicijoms vadovavo L. Grumadienė, D. Mikulėnienė, B. Vanagienė, A. Vidugiris, K. Vosylytė. Iš viso tarmių, žodyno, sociolingvistinę medžiagą rinko 42 žmonės.

## Konferencijos ir tarptautiniai moksliniai ryšiai

Gegužės 7–8 d. Taline vykusiame Tarptautiniame regioniniame pasitarime dėl Baltijos šalių toponimų standartizavimo bei panaudojimo pranešimus padarė V. Maciejauskienė ("Lietuvių vietovardžių rinkimo bei publikavimo padėtis") ir M. Razmukaitė ("Lietuvių ir etninių sričių vietovardžiai kartografų darbuose").

Liepos 6 d. — rugpjūčio 29 d. S. Karaliūnas buvo mokslinėje komandiruotėje Islandijoje. Dirbo Islandijos universiteto bibliotekoje ir Arni Magnusono institute. Lankė Tarptautinius islandų kalbos vasaros kursus.

Rugpjūčio 17–19 d. Tarptautinėje terminologijos konferencijoje Rygoje skaitė pranešimus A. Kaulakienė ("Tarptautinių ir lietuviškų fizikos terminų santykiai") ir A. Aukšoriūtė ("Stasio Šalkauskio terminologijos teorija"; parengta kartu su K. Gaiveniu, S. Keiniu, R. Medišauskiene).

Spalio 3 d. konferencijoje, skirtoje Magdeburgo teisių Akmenės miestui suteikimo 200 metų jubiliejui, E. Valiulytė skaitė pranešimą "Kalikstas Kasakauskas ir jo lietuvių kalbos gramatika (1832)".

Lapkričio 1 d. — gruodžio 31 d. S. Karaliūnas Stokholmo universiteto Baltų studijų centro kvietimu stažavosi Stokholmo ir Upsalos universitetuose. Dirbo Šiaurės vietovardžių archyve.

Lapkričio 5–6 d. Kalbos istorijos ir dialektologijos skyrius organizavo mokslinę konferenciją "Lietuvių kalbos tarmės ir jų tyrinėjimai. Praeitis ir dabartis" Antanui Saliui (1902–1972) paminėti. Pranešimus skaitė VU, VPU, ŠPI dėstytojai ir šie Instituto mokslo darbuotojai: A. Sabaliauskas ("Profesorius A. Salys — žmogus ir mokslininkas"), K. Ulvydas ("A. Salio veikla Vytauto Didžiojo universitete"), V. Maciejauskienė, D. Šmatavičiūtė ("A. Salio "Kalendoriniai vardai"), A. Vanagas ("A. Salio veikla Vidaus reikalų ministerijos Pavardžių ir vietovardžių komisijoje"), S. Ambrazas ("Kelios žodžių darybos izoglosos senojoje lietuvių kalboje"), N. Čepienė ("Dvibalsio *ui* kilmė skoliniuose iš vokiečių kalbos"), D. Mikulėnienė ("Priešdėlio \**pa-* kirčiavimo raida išvestiniuose daiktavardžiuose"), K. Garšva ("Pakraštinių dzūkų šnektų konsonantizmas"), L. Grumadienė ("Kirčiuočių mišimas Punksko jaunimo kalboje"), K. Morkūnas ("Kelios pastabos dėl priedzūkio ribų"), V. Pranskūnaitė ("Avies ir ėriuko pavadinimai tarmėse"), A. Salio "Apklauso I" duomenimis), G. Rimkuvienė ("Dalelytė *gal* ir jos sinonimai tarmėse"), A. Vidugiris ("Dėl Pietryčių Lietuvos slavėjimo etapų"), V. Vitkauskas ("Apie junginių *an*, *en*, *un* variantus tam tikruose žodžiuose ir jų formose").

Konferencijoje dalyvavo ir prisiminimus pasakojo iš JAV atvykę A. Salio artimieji — žmona Sofija ir duktė Rimgaila.

**Lapkričio 7 d.** VU Baltų filologijos katedra surengė Jono Kazlausko dieną "Istorinės gramatikos dalykai". Fonetikos ir akcentologijos sekcijoje pranešimus skaitė K. Garšva ("Šiaurinių panevėžiškių fonetikos raida"), L. Grumadienė ("Balsių kiekybės transfonologizacijos tendencija periferinėse pietų aukštaičių šnektose") ir D. Mikulėnienė ("Priegaidžių raidos klausimu"), Morfologijos sekcijoje – S. Ambrazas ("Lietuvių kalbos kuopinių pavadinimų darybos raida"), K. Morkūnas ("Dėl lietuvių tarmių kai kurių vns. įnagininko formų"), A. Vidugiris ("Dėl laiko kilmininko vartojimo lietuvių kalbos tarmėse").

**Lapkričio 10–12 d.** Vilniuje vykusiame tarptautiniame simpoziume "Lietuvos ir Lenkijos valstybių santykiai XX a. Vidurio Europos istorijoje: praeitis ir perspektyvos" pranešimus padarė A. Vanagas ("Pietryčių Lietuva vietovardžiuose"), L. Grumadienė ("Pietryčių Lietuvos kalbų keitimosi mechanizmas"), K. Morkūnas ("Kelios rytinių lietuvių kalbos tarmių žodžių darybos ir kaitybos izoglosos"), D. Mikulėnienė ("Dėl rytinių lietuvių kalbos tarmių garsyno ypatybių"), A. Vidugiris ("Lietuvių kalbos tarmės ir etnolingvistinė padėtis Pietryčių Lietuvoje"), K. Garšva ("Lietuvių ir lenkų santykiai atkuriant Nepriklausomybę").

**Lapkričio 23 d.** žurnalistų kalbos kultūros seminare dalyvavo ir pranešimus skaitė P. Kniūkšta ("Tyčinis bendrinės kalbos normų nesilaikymas laikraščių kalboje"), N. Liubiniene, V. Rudaitienė, R. Šiliauskaitė ("Svetimybės Vilniaus dienraščiuose"), J. Klimavičius ("Tarptautiniai žodžiai laikraštyje"), R. Miliūnaitė ("Kalbos daiktavardinimas").

**Gruodžio 15–18 d.** Lenkijos MA Slavistikos instituto surengtoje konferencijoje lietuvių, baltarusių, lenkų paribio šnektų interferencijos klausimais su pranešimu "Vilnijos lietuvių šnektų slavizmai" dalyvavo E. Grinaveckienė.

**Gruodžio 17–18 d.** Rygoje vykusioje tarptautinėje konferencijoje "Kalbų politika Baltijos valstybėse" A. Vanagas padarė pranešimą "Kalbų vartojimo juridinė reglamentacija Lietuvoje".

**Gruodžio 21–22 d.** konferencijoje "Rytų Lietuvos problemos: dabartis ir ateitis" skaitė pranešimus K. Garšva ("Rytų Lietuvos lietuvių kultūros problemos") ir L. Grumadienė ("Naujausi sociologiniai tyrimai Vilniaus rajone" bei "Valstybinė kalba Rytų Lietuvoje").

1992 m. Institute lankėsi ir lietuvių kalbos darbais, bendradarbiavimo galimybėmis domėjosi G. Bense, E. J. Bukevičiūtė (Vokietija), A. Liuima (Italija), B. ir E. Masiokai (JAV).

### **Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai**

**Sausio 28 d.** patvirtintas Lietuvių kalbos instituto statutas (nutarimas Nr. 58).

**Gruodžio 15 d.** Lietuvių kalbos institutui ir Vytauto Didžiojo universitetui suteikta teisė teikti daktaro mokslo laipsnį humanitarinių mokslų srities kalbotyros krypties doktorantūroje (nutarimas Nr. 944).

### **Instituto tarybos sprendimai**

**Sausio 16 d.** – patvirtinta: Lietuvių kalbos instituto konkursų mokslo darbuotojų pareigoms užimti ir šių darbuotojų (per)atestavimo nuostatai;



1992 m. Atestacijos komisija (I. Andriukaitienė (sekretorė), K. Gaivenis, A. Kaulakienė, P. Kniūkšta, V. Macijauskienė, K. Morkūnas, G. Naktinienė, J. Paulauskas, A. Sabaliauskas (pirmininkas), A. Valeckienė, A. Vidugiris).

Kovo 12 d. – Instituto direktoriumi išrinktas filol. m. dr. A. Vana-  
gas; patvirtintos terminuotos darbo sutartys su J. Paulausku, K. Ulvydu, A.  
Valeckiene; nutarta įkurti Instituto archyvą.

Balandžio 21 d. – patvirtinta: LKI 1992 m. pajamų ir išlaidų sąma-  
ta, mokslo tyrimo darbų sąrašas; direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams  
išrinktas filol. m. kand. K. Morkūnas.

Gegužės 26 d. – pritarta Lietuvos MA ir LKI mokslinio bendradarbiavi-  
mo sutarties projektui; spaudai patvirtintas "Lietuvių kalbotyros klausimų"  
32 t. ("Baltų onomastikos tyrinėjimai"); sudaryta "Lietuvių kalbos žodyno"  
17 tomo redkolegija (I. Ermanytė, G. Naktinienė, J. Paulauskas, Z. Šimėnaitė,  
V. Vitkauskas).

Birželio 18 d. – nutarta Lietuvos mokslo tarybai siūlyti A. Sabaliausko  
kandidatūrą į Nacionalinių premijų teikimo komitetą.

Rugsėjo 18 d. – kandidatais į Mokslo laipsnių ir pedagoginių moks-  
lo vardų nostrifikacijos komisiją pasiūlyti 3 Tarybos nariai (A. Sabaliauskas,  
A. Valeckienė, Z. Zinkevičius); nutarta stoti į Mokslo institucijų asociaciją;  
patvirtinta paraiška užsakomajam mokslo tyrimui ("Lietuvių kalbos grama-  
tikos" anglių kalba parengimas).

Spalio 27 d. – patvirtinti spaudai 2 leidiniai (Kalbos kultūra, 64 sės.;  
S. Daukantas. Lenkų–lietuvių kalbų žodynas. T.1); nustatyti nauji apmo-  
kėjimo tarifai už dialektologinę ir vardyno medžiagą.

### Datos ir žmonės

Apgynė filologijos m. kandidato disertacijas:

birželio 9 d. – Žodynų sk. asistentas Marius Daškus "Tarminių faktų  
pateikimas lietuvių leksikografijoje" (vad. V. Vitkauskas, of. op. A. Rosinas  
ir E. Grinaveckienė, rec. įst. Vilniaus pedagoginis universitetas);

birželio 23 d. – Žodynų sk. asistentas Kazimieras Eigminas "Ano-  
niminė lietuvių kalbos gramatika "Universitas lingvarum Litvaniae", 1737"  
(vad. V. Ambrazas, of. op. V. Mažiulis ir V. Drotvinas, rec. įst. Klaipėdos  
universitetas);

birželio 26 d. – Kalbos kultūros sk. asistentė Rita Miliūnaitė "Da-  
bartinės lietuvių kalbos gramatikos norminimo pagrindai" (vad. A. Paulaus-  
kienė, of. op. A. Rosinas ir V. Būda, rec. įst. Šiaulių pedagoginis institutas).

\* \* \*

Lapkričio 7 d. Gramatikos sk. vyresniajai mokslinei bendradarbei filo-  
logijos m. kandidatėi Nijolei Sližienei sukako 60 metų.

Lapkričio 24 d. Algirdas Sabaliauskas ir Aleksandras Vanagas  
išrinkti Latvijos mokslų akademijos užsienio nariais.

*Irena Andriukaitienė*